

خلاصه درس ۱۵ - مطالعات اجتماعی پایه نهم (انقلاب اسلامی ایران)

پس از کودتای ۲۸ مرداد، به تدریج نفوذ و سلطه **امریکا** بر کشور ما بیشتر شد.

امریکایی ها به شاه توصیه کردند برای **جلوگیری از قیام های مردمی و حفظ حکومت پهلوی** تغییراتی در امور اجتماعی، اقتصادی کشور ایجاد کند.

این تغییرات عبارت بودند از:

۱) **تصویب نامه انجمن های ایالتی و ولایتی (۲) اصول شش گانه (انقلاب سفید)**

تصویب نامه انجمن های ایالتی و ولایتی:

قانون انجمن های ایالتی و ولایتی که در اولین دوره مجلس شورای ملی به منظور تشکیل شوراهای استان و شهرستان به تصویب رسیده بود تا سال ۱۳۴۱ بدون تغییر مانده بود که حکومت پهلوی در این سال تغییراتی در آن به وجود آورد. **که عبارت بودند از:**

الف) شرط مسلمان بودن از شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان برداشته شد.

ب) در مراسم سوگند به جای قرآن، کتاب آسمانی آورده شده بود.

و ...

برجسته ترین عالمی که به مخالفت با تغییر قانون انجمن های ایالتی و ولایتی برخاست **سید روح الله خمینی** بود.

به نظر ایشان هدف حکومت از این تغییرات: **مخالفت با اسلام و تخریب ارزش های اسلامی** بود.

در نتیجه مخالفت جدی امام و سایر علما دولت مجبور به لغو این تصویب نامه شد.

اصول شش گانه (انقلاب سفید):

سلسله **اصلاحات اقتصادی و اجتماعی** بود که در ۶ بهمن ۱۳۴۱ به همه پرسى گذاشته شد و عموم مردم به آن رای مثبت دادند. شاه این اصلاحات را **انقلاب سفید** نامید زیرا **انقلابی مسالمت آمیز و بدون خونریزی** بود.

دلایل مخالفت امام با اصول شش گانه: امام خمینی و سایر علمای مبارز اجرای این اصول را موجب **افزایش**

سلطه امریکا بر کشور و وابستگی بیشتر سیاسی - اقتصادی کشور ما به بیگانگان می دانستند.

دستگیری امام دو روز پس از

سخنرانی **عصر عاشورا (۱۳ خرداد)**

در مدرسه **فیضیه** قم موجب خشم گسترده مردم در شهرهای مختلف شد.

شدیدترین اعتراض‌ها در شهرهای

قم، تهران و ورامین صورت گرفت.

قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲:

با فرا رسیدن ماه محرم، که مقارن با خرداد ۱۳۴۲ بود، امام خمینی به مدّاحان و سخنرانان مذهبی یادآوری کرد:

* **سکوت در برابر حکومت ستمگر، کمک به دشمنان اسلام است.**

* **از آنان خواست که خطر اسرائیل را به مردم گوشزد کنند.**

نتایج قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲:

❖ **خشم و نفرت انقلابی مردم نسبت به شاه و حکومت را بیشتر کرد.**

❖ **باعث تقویت انگیزه مردم برای مبارزه تا سرنگونی حکومت پهلوی گردید.**

لایحه کاپیتولاسیون (به فرانسوی: capitulations) یا قضاوت‌سپاری:

سپردن حق رسیدگی قضایی به جرایم اتباع و شهروندان یک کشور خارجی به نماینده حقوقی آن کشور است.

بر اساس این مصونیت، اگر آمریکایی‌ها در ایران مرتکب جرمی می‌شدند، دادگاه‌های ایران حق رسیدگی به جرم آنها را نداشتند.

امام خمینی در یک سخنرانی مهم دادن مصونیت قضایی به امریکاییان را ذلت‌بار و برخلاف استقلال کشور شمرد و شاه را به سبب وابستگی به امریکا سرزنش کرد. پس از آن حکومت پهلوی در ۱۳ آبان ۱۳۴۲ امام را به **ترکیه** تبعید کرد. یک سال بعد تبعیدگاه امام از **ترکیه به نجف** تغییر یافت و تا مهر ۱۳۵۷ ادامه یافت.

مبارزه امام با حکومت پهلوی در تبعید با **صدر اعلامیه و فرستادن پیام** ادامه یافت.

نمودار اقدامات امام خمینی در مبارزه با حکومت پهلوی:

ادامه مبارزه ملت پس از تبعید امام خمینی:

پس از تبعید امام، قشرهای مختلف مردم، روحانیان، فرهنگیان، دانشجویان، بازاریان به مبارزه ادامه دادند. آنها به پیروی از امام مبارزه را وظیفه شرعی و دینی خود می‌دانستند. گروه‌های دیگری نیز با عقاید سیاسی متفاوت در مبارزه با حکومت پهلوی شرکت داشتند.

عالمان و اندیشمندان چون **آیت‌الله مطهری، آیت‌الله طالقانی و دکتر علی شریعتی** با سخنرانی، نوشتن کتاب و مقاله و برگزاری کلاس‌های تفسیر قرآن و نهج‌البلاغه در مساجد، حسینیه‌ها و دانشگاه‌ها، می‌کوشیدند اسلام انقلابی را به جوانان معرفی کنند.

* دلایل و مشکلات فرهنگی، سیاسی و اقتصادی نارضایتی مردم از حکومت شاه *

<p>(۱) بی‌توجهی به ارزش‌های اسلامی</p> <p>(۲) ترویج بی‌بندوباری در برنامه‌های رادیو و تلویزیون</p> <p>(۳) آزادان نبودن روزنامه‌ها در انتقاد از شاه و مقام‌های حکومتی</p>	دلایل فرهنگی
<p>(۱) وابستگی حکومت به بیگانگان</p> <p>(۲) نفوذ و دخالت کشورهای خارجی بویژه آمریکا در ایران</p> <p>(۳) استبداد و سرکوب مخالفان توسط ساواک و ماموران نظامی</p> <p>(۴) نادیده گرفتن حقوق ملت و اصول قانون اساسی مشروطه</p>	دلایل سیاسی
<p>(۱) حیف و میل و غارت ثروت و سرمایه‌های ملی کشور توسط خاندان پهلوی و مقام‌های حکومتی</p> <p>(۲) فقر و محرومیت مردم در روستاها و شهرهای کوچک</p>	دلایل اقتصادی

قیام ۱۹ دی قم: مردم قم در ۱۹ دی ۱۳۵۶ در اعتراض به انتشار مقاله **توهین آمیز** نسبت به امام در روزنامه اطلاعات، به تظاهرات پرداختند.

قیام ۲۹ بهمن مردم تبریز: به مناسبت بزرگداشت چهل‌م شهدای ۱۹ دی قم صورت گرفت.

واقعه ۱۷ شهریور ۱۳۵۷ (جمعه سیاه): در ادامه اعتراضات خیابانی مردم در سال ۵۷ در شهرهای مختلف و اعتصابات کارکنان و کارگران شرکت نفت و کارخانه‌های دیگر.. در یکی از این اعتراضات در روز جمعه ۱۷ شهریور در تهران، ماموران رژیم مردم را در میدان ژاله (شهدا کنونی) به خاک و خون کشیدند، این واقعه به «جمعه سیاه» معروف شد.

عکس العمل شاه در برابر اعتراضات و تظاهرات ملت:

- ❖ تغییر پی در پی نخست وزیران با این ادعا که پیام انقلاب آنان را شنیده است.
- ❖ سرکوب تظاهرکنندگان.

امام پس از ترک نجف از عراق به **فرانسه** رفت و در محله **نوفل لوشاتو** در حومه پاریس ساکن شد.

هجرت امام به پاریس از دو جهت تأثیر مثبت داشت:

- ❖ بسیاری از مبارزان توانستند با ایشان ملاقات و گفت و گو کنند.
- ❖ این امکان برای خبرنگاران سراسر جهان فراهم آمد تا پیام امام را به گوش مردم ایران و جهان برسانند.

شاه در روز **۲۶ دی ماه ۱۳۵۷** ایران را ترک کرد.

انقلاب اسلامی در
۲۲ بهمن ۱۳۵۷ به
پیروزی رسید.

امام خمینی در روز **۱۲**
بهمن ۱۳۵۷ با استقبال
باشکوه مردم به میهن
بازگشت.

انقلاب اسلامی ایران، با شعار اصلی «استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی» به پیروزی رسید.

هدف از تشکیل انقلاب اسلامی:

- ❖ از بین بردن وابستگی کشور به بیگانگان و
- ❖ تأمین حقوق ملت در چارچوب قوانین و ارزش‌های اسلامی بود.

سه عامل موثر در موفقیت انقلاب اسلامی:

«ایمان به اسلام»، «وحدت ملت» و «رهبری قاطع امام خمینی» بود.